

Kaspar Lutz a jeho dielo *Geistliche Apotheck* z fondu františkánskych knižníc

Mária Pitáková

<https://doi.org/10.54937/nhe.2023.12.1.9-23>

---

*Kaspar Lutz and his work *Geistliche Apotheck* from the Franciscan Library Fund*

Abstract: *The epidemic has currently surprised us all and has also caught us unprepared. It was no different in the past. People died of various diseases and did not know how to react. Some of them ran away, thinking that they would avoid similar diseases. Others stayed and cared for their loved ones and relatives. However, which decision was the right one? This and other questions were answered by Kaspar Lutz, whose interesting work *Geistliche Apotheck* is in the collection of the Slovak National Library. As it was written in German, it was intended for the general public. The work dealt primarily with the causes of the plague, of which God's punishment for human sins came first. In 12 chapters, the author discussed the problems related to the plague, which affected the majority of the population. These are questions of a primarily spiritual nature. Nevertheless, this aspect of life has been and is still needed for people today. Although doctors most often wrote these works, they often ultimately recommended prayers to avert the plague.*

Key words: *epidemic, God, punishment, sins, the Bible, 16th century.*

Úvod

Práca sa venuje dielu nemeckého teológa Kaspara Lutza *Geistliche Apotheck*. V úvode spomením diela vydané prevažne v 16. storočí, teda v období vydania diela. Autori, prevažne lekári, sa snažili priblížiť lekársku tematiku aj nižšej vrstve obyvateľstva. Preto sa už v tejto dobe stretávame aj s vydaniaми v nemeckom jazyku. V ďalšej časti sa budem venovať samotnému dielu. Dalo by sa povedať, že autor dáva rady, ako zvládnuť ťažké časy moru tým, ktorí nie sú presvedčení o liečivých účinkoch či už liekov alebo bylín. Veria

v Boha a jeho liečivú silu formou modlitby. Boli to najmä chudobní ľudia, ktorí si zdravotnú starostlivosť nemohli dovoliť. Kniha je rozdelená do kapitol, kde každá z nich obsahuje jednu otázku a následne autor na ňu odpovedá. Veľká časť diela sa venuje hriechu. Ľudia si uvedomovali a priznali svoje chyby. Napriek tomu boli presvedčení, že svojím odchodom z miesta náказы budú zbavení aj svojich pokleskov, čo autor vyvrátil. V závere sú uvedené aj príklady modlitieb, ktoré ľudom pomáhali v čase choroby. Pre krátkosť príspevku vyberiem len niektoré z nich.

Morová epidémia

V posledných rokoch sme prežívali ťažké obdobie. Epidémie k nám prišla nečakane a zaskočila celý svet. Rovnako to bolo aj v minulosti u našich predkov. Ľudia, podobne ako dnes, umierali a nevedeli, ako majú reagovať. Mestá sa snažili zabrániť šíreniu náказы rôznymi spôsobmi. Mnohým ľudom sa to nepáčilo a niektorí z nich zo strachu pred chorobou utekali preč. Druhá skupina ľudí ostala, aby sa mohla postarať o svojich blízkych. Kto z nich sa zachoval správne? Nevieme, ako odpovedali lekári v tej dobe, ale touto témou sa zaoberali aj kňazi. Boli to práve oni, ku ktorým sa ľudia obracali v ťažkých časoch. Môžeme povedať, že lekárske tlačé týkajúce sa moru alebo epidémie neboli najstaršími prácami, ktoré mali ľudia k dispozícii. Už pred ich vydaním sa objavovali náboženské publikácie tzv. morové listy. V týchto listoch jasne vystupuje výklad moru, ktorý bol v neskorom stredoveku všeobecne prijímaný ako trest od Boha. Vypuknutie moru je tu názorne vysvetlený obľúbeným obrazovým motívom božského lukostrelca, ktorý možno vidieť predovšetkým v textoch zo Starého zákona, ako napríklad v príbehu o Jóbovi, ktorého chorobu spôsobili božské šípy (Jób 6:4). Morové listy plnili hlavnú funkciu pri individuálnom zvládaní moru. Na druhej strane príčinami moru a ich preventívnymi opatreniami sa zaoberali autori lekárskeho spisu. V zásade išlo o typy pokynov, podľa ktorých správne dodržiavanie opatrení mohlo chrániť pred individuálnym ochorením a ďalším šírením morovej náказы. Tieto lekárske spisy boli napísané prevažne v latinčine a boli určené predovšetkým pre vzdelaných lekárske odborníkov. V nasledujúcej časti spomenieme niektoré z nich. Morom sa zaoberali aj panovníci, kniežatá i mestské rady tým, že vydávali výnosy dôležité pre zabezpečenie ochrany pred touto nákazou.¹

Lekár Ambrosius Jung vo svojej prvej morovej práci *Ain nutzliche trostliche* z roku 1494 dáva významný dôraz na starostlivosť o dušu. V úvode Jung predovšetkým vysvetľoval, prečo sú ľudia trestaní Bohom formou moru, a to na základe interpretácie mnohých biblických pasáží.² Koncom 15. storočia boli vytlačené dva jeho morové letáky. Vyšli pritom v dvoch verziách – v nemčine a latinčine, Jung tak oslovil súčasne odbornú i laickú verejnosť. V roku 1521 vydal svoju morovú príručku *Ain hymnischen vnd Natürlichen anzeigung* lekár Johann Klainmülle. V centre tejto práce sú predovšetkým indikácie na prijatie správnych liečebných opatrení chorým na mor, najmä vykonávanie liečby pomocou mo-

---

¹ Morová epidémia v Bratislave v roku 1577 / Eva Frimmová. *Pobromy, katastrofy a nešťastia v dejinách našich miest / Bratislava: Igor Illit' - Rádio Print, 2019, s. 292.*

² FLEISCHMANN, JOSEF. *Lebensbilder aus dem bayerischen Schwaben Band. 4.* München: Max Hueber, 1955, s. 14 – 25.

rových bublín. Oproti tomu štyria augsburskí mestskí lekári Adolph Occo, Johannes Tieffenbach, Gereon Sayler a Wolfgang Talhauser vydali v roku 1535 obsiahly spis o more *Was die Pestilentz an jr selbs sey*. Svojím traktátom chceli poukázať na neuvážené užívanie liekov počas moru. Augsburský mestský lekár Wolfgang Talhauser vydal roku 1547 počas morovej epidémie spis o more *Kunst Buch*. Obsahovalo podrobné diskusie o včasnom zistení morovej horúčky.³ V lekárskejších traktoch moru bolo prepuknutie moru tiež pripisované Božskej príčine. Lekári zvyčajne v úvode svojich morových spisov poukazovali na to, že táto choroba vznikla z Božieho trestu za ľudské hriechy. Boh chcel takýmto trestom prinútiť ľudí, aby sa odvrátili od svojho hriechneho života prostredníctvom pokánia a výčitiek svedomia. Takýto priamy Boží trest vo svojom traktáte odmietal Alexander Seitz (1470 – 1545). V spise *Ain schöner Tractat von dem Saturnische(n) gschoss der Pestilentz* vytlačnom v roku 1522 založil pôvod vtedajšej morovej epidémie výlučne s primárnymi účinkami nebeských vplyvov. Mor, ktorý vtedy vypukol, podľa jeho vysvetlení pochádzal z nepriaznivého súhvezdia Saturna a Marsu v znamení Vodnára, ktoré vyžarovalo svoju ničivú silu na všetky živé tvory. To spôsobilo všeobecnú otravu vzduchom, ktorá trvala, kým sa Saturn v roku 1523 neprest'ahoval späť do znamenia zverokruhu Rýb. Priamy Boží zásah možno podľa Seitzu vylúčiť, pretože poriadok hviezd a ich nebeský chod, ktoré spočiatku spôsobili túto morovú epidémiu, stvoril Boh a odvtedy zostali nezmenené.⁴ Protestantští teológovia sa v podstate zaoberali množstvom otázok súvisiacich s riešením moru a problémov s ním spojených. Z hľadiska ich kresťanskej viery diskutovali predovšetkým o tom, či útek z miesta božieho trestu a opustenie trpiacich obetí možno zladit' s postojom oddaného kresťana.⁵

V Norimbergu protestantský teológ Andreas Osiander (1498 – 1552) uverejnil v roku 1533 morovú kázeň *Wie vnd wohin ein Christ die grausamen plag der pestilentz fliehen soll: Ein predig, aus dem 91 Psalm* na základe žalmu 91:1-8.⁶ V podobnom duchu sa nesie aj dielo *Der ain vnd neintzichst Psalm tröstlich in der Gemain zu der Zeyt der Pestilentz zu singen* teológa Wolfganga Muscula z roku 1540, kde opisuje už vyššie spomínaný žalm.⁷ Hlavným cieľom týchto morových publikácií bolo poskytnúť širokým vrstvám obyvateľstva potrebné informácie o morovej nákaze. Okrem týchto diel sa zachovali aj dve modlitby z roku 1568 *Zwey christliche Gebet so zur Zeit Pestilentz inn der Kirchen*, ktoré sa mohli odriekať v čase moru v kostoloch alebo doma od autora Johanesa Scholtza, farára v Breslau. Koncom 16. storočia vydal Johannes Radeband dielo *Geistliche vnd recht wol bewerte Artzney/ Nicht allein wider die giftige vnd erschreckliche plage der Pestilentz/* týkajúce sa lieku nielen proti moru ale aj proti chorobám duše. Hovorí v ňom, že spev a modlitba pôsobia na ľudí upokojujúco. O rok neskôr, teda roku 1597, bola prednesená kázeň *Eine Einfaltige vnd in Gottes Wort* na 14.

³ HORANIN, Mariusz. *Die Pest in Augsburg um 1500. Die soziale Konstruktion einer Krankheit*. Georg-August-Universität Göttingen, 2019, 226 s.

⁴ *Sämtliche Schriften, Band. 1: Medizinische Schriften*. Berlin: Peter Ukena, 1970, s. 143 – 207.

⁵ Protestantští teológovia zastávali stanovisko, že pred morom sa dá utiecť len vtedy, ak sa neporuší Božie Slovo. Podľa ich náboženského výkladu mor vznikol ako dôsledok božieho trestu, pretože ľudia sa správali hriechne. Podľa toho musí človek najprv zanechať svoje hriechy, konať pokánia a zlepšiť svoj spôsob života, aby bol zachránený od tohto božského moru.

⁶ SEEBAB, Gottfried. *Schriften und Briefe 1533 bis 1534*. Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1983, 556 s.

⁷ V 91. žalme, na ktorý sa vo svojich vysvetleniach odvoláva aj Luther, sa ako najistejšia ochrana pred morom zdôrazňuje silná viera.

nedeľu po Najsvätejšej trojici týkajúca sa morovej nákaze. Autor Sebastian Wengerod v nej hovoril o tom, odkiaľ pochádza mor a ako sa majú všetci kresťania správať.⁸

Šírenie medicínskych poznatkov mimo tradičného okruhu učencov umožnil až vynález kníhtlače v druhej polovici 15. storočia.⁹ Rovnako, ako autori publikácií, aj ľudia vnímali prepuknutie moru predovšetkým ako Boží trest za spáchané hriechy. Ak človek urazil Boha, snažil sa ho uzmierniť a upokojiť jeho hnev prostredníctvom náboženských činov, ku ktorým patrili votívne omše, obdobia pôstu a modlitby k patrónom (k svätému Šebastiánovi či svätému Rochusovi).

Morová epidémia znamenala pre ľudstvo v Európe už od stredoveku nesmiernu tragédiu. Od 14. storočia keď sa po prvýkrát objavil v Európe mor, zahynulo v stredoeurópskom okruhu obrovské množstvo ľudí. Po celé 16. storočie dochádzalo k novému zavlečeniu smrtiacich nákaz z Európy. Mŕtve telá sa nachádzali všade: roztrúsené v poliach, nahromadené vo vymretých dedinách.¹⁰ V nepravidelných cykloch sa epidémie vyskytovala až do konca 18. storočia. Po celý čas sa nevedelo ako morová nákaza vzniká a ako sa šíri, a preto nebolo možné stanoviť ani účinnú liečbu.¹¹

Dielo *Geistliche Apotheck*

Vo fonde Slovenskej národnej knižnice je uložené zaujímavé dielo nemeckého teológa Kaspara Lutz *Geistliche Apotheck*. Vo svojej knihe odpovedá na otázky obyvateľov, ako sa majú správať v takej ťažkej dobe po duchovnej stránke. Lutz bol nemecký pastor a teológ. Narodil sa v roku 1555 v Stuttgarte a zomrel 16. apríla 1609 v kláštore Alpirsbach, kde bol opátom. Meno matky nepoznáme, otec Johann Capsar zomrel 29. júna 1563. So svojou manželkou Magdalénou Winterovou sa vzali 10. mája 1576. Mali spolu päť detí: Alexandra, Magdalénu, Sofiu, Katarínu a Hieronyma. Študoval v Tübingene, neskôr bol farárom v Lustnau, od roku 1580 v Mercklingene. V roku 1583 sa stal dvorným kazateľom a superintendentom v Mömpelgarde. Od roku 1608 bol opátom a radcom v Alpirsbachu.

Hlavné dielo má 205 strán a voľným prekladom by sme ho mohli nazvať *Duchovná lekáreň*. Kniha je rozdelená, okrem predslovu, do 12 kapitol. Každá z nich obsahuje konkrétnu otázku, na ktorú sa snaží autor odpovedať. Za spomínanými otázkami a odpoveďami autor podrobne rozoberá 91. žalm zo Svätého Písma. Na konci knihy sa nachádzajú modlitby, ktorých je spolu desať. Tri z nich dostali od autora pomenovanie krásne. Ďalej sú to modlitby v čase choroby, modlitba ako poďakovanie za uzdravenie alebo modlitba dieťaťa. Väzba knihy je pôvodná žltá hladká koža, chrbát je červený. Vnútri knihy sú ornamentálne iniciálky a všetky strany sú v drevorezovom ráme. Titulný list s červeno

---

⁸ https://www.weissenburg.de/pdf/archiv/ratsbibliothek_neu.pdf

⁹ HORANIN, Mariusz. *Die Pest in Augsburg um 1500. Die soziale Konstruktion einer Krankheit*. Georg-August-Universität Göttingen, 2019, 226 s.

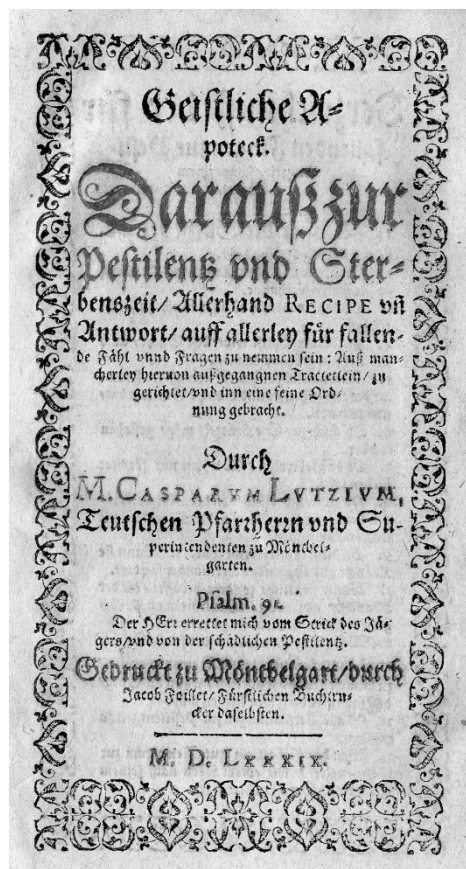
¹⁰ KARLEN, Amo. *Výhubia nás epidémie? : utajované dejiny ľudstva a chorôb*. Bratislava: Eko-konzult, 2020, s. 141.

¹¹ Morová epidémia v Bratislave v roku 1577 / Eva Frimmová. *Pobromy, katastrofy a nešťastia v dejinách našich miest / Bratislava: Igor Illit' – Rádio Print, 2019, s. 291.*

čiernou tlačou. Tlačiarom diela je Foillet Jacob, ktorý mal kanceláriu a kníhkupectvo v Montbéliard.¹² Dielo pochádza z františkánskej knižnice v Bratislave.¹³

Prívázok diela je o niečo obsirnejší, má 234 strán a skladá sa z deviatich kapitol. Kniha je defektná, predné strany sú nesprávne zviazané. Pozostáva, ako píše autor v názve, z krásnych výrokov nachádzajúcich sa v Svätom Písme. Týkajú sa vojny, prenasledovania kresťanov, útechy pre útrapených kresťanov. Po každom citáte nasleduje jeho vysvetlenie.

Prečo Lutz napísal práve toto dielo? Príčinu vysvetľuje v úvode: „Boh ma prenasledoval a prinútil ma premýšľať o tomto diele.“ Hovorí, že Boh prináša krajine múdrych a chápacích ľudí, ktorí vládnu s duchovnou a svetskou múdrosťou. Národ im ale nevenuje veľkú pozornosť. Nevyužívame správne ani Božie dary, preto nám ich Boh smie vziať. Boh stvoril veci, ktoré sú darom ale aj trestom. A berie, keď sú najviac potrebné. Božia rana ľudí postihuje za ťažké hriechy. Autor poukazuje nato, že ľudia hromadne zabúdajú čím zhrešili proti Bohu. Medzi ľuďmi sa preto čoskoro objaví strach, ohluchnú a oslepnú a ich duša zahynie. Ľudia sa pri pohľade na množstvo umierajúcich od Boha odvracajú. Boh je ale vo svojich sľuboch spravodlivý a nezabudne na nás. Pomáhajú mu pritom anjeli, aby chránili zbožných pred zlými duchmi. Je veľmi dobrý a lojálny voči svojim vlastným, ktorých chce chrániť aj v čase moru. Známe je príslovie: „Boh dopustí ale neopustí,“ ale Boh preukazuje spravodlivosť aj voči bezbožníkom, ktorí ho urážajú a pohrdajú ním. Človek by mal Bohu bezvýhradne dôverovať, pretože

Dielo Geistliche Apotheck

¹² V rokoch 1588 až 1590 však tlačil aj spolu s Johannom Exertierom v Besançone a tlače pod jeho menom v jeho bazilejskej pobočke vychádzali v rokoch 1593 až 1603. Po jeho smrti prevzal tlačiareň v Montbéliarde jeho syn Samuel Foillet. Jeho druhý syn Conrad pracoval ako kníhviazač a krátky čas ako vydavateľ v Bazileji.

¹³ Prvými miestami účinkovania františkánov na Slovensku boli Trnava, Nitra a Bratislava. Svojím horlivým učením a pôsobením si čoskoro získali nielen obyčajných ľudí ale aj viacerých prívržencov z radov šľachty. Prví františkáni, ktorí prišli na Slovensko, patrili k miernejšiemu smeru (tzv. konvektuáli). Františkáni s prísnejšími regulami sa nazývali observanti. Osudy niektorých kláštorov v stredoveku i na začiatku novoveku nemali dlhé trvanie. Viacerí členovia rehole študovali na univerzite v Trnave, ďalej sa mohli vzdelávať na svojich školách v Bratislave, Košiciach, Hlohovci a Skalici, ktoré suplovali vysoké školy teologického a filozofického zamerania. Františkáni pozornosť venovali hlavne nižším vrstvám obyvateľstva svojou misijnou a kázňovou činnosťou. Základ pre kazateľskú, misionársku a učiteľskú činnosť predstavovala knižnica. Nenachádzali sa v nej len knihy teologického a filozofického obsahu, ale boli zastúpené aj odvetvia prírodných vied, histórie, zemepisu, diela rímskych a gréckych klasikov, knihy hudobného žánru (sám svätý František považoval spev za prostriedok, ktorým sa ľud oduševňoval pre lásku k Bohu), knihy o umení a literatúre a pod. Okrem nákupu kníh z vlastných prostriedkov sa knižnice rozrastali darmi od cirkevných a svetských mecénov, čoho dokladmi sú rukopisné záznamy v zachovaných knihách. Ako sa nakoniec knihy dostali do fondu Slovenskej národnej knižnice? Na základe Darovacej zmluvy medzi Slovenským náboženským fondom a Maticou slovenskou sa väčšina kníh z františkánskych knižníc dostala na Miestne pracovisko Matice Slovenskej v Bratislave a časť do Univerzitnej knižnice v Bratislave. Uvedený fond bol v rokoch 1975 – 1977 prevezený do Martina.

na nás nezabúda a neopúšťa nás, chráni nás pred nešťastím. On je naše útočisko, nádej, naša spása. Vie všetko: kedy a čo sa nám stane, kedy a ako zomrieme. Boh miluje tých, čo milujú Boha. Naša oddanosť k Bohu však nie je dokonalá, má medzery.

V prvej kapitole uvedenej knihy je ľudom vysvetlená otázka, odkiaľ pochádza mor. Podľa autora je mor smrteľný vzduch, ktorý sa dostane do mozgu cez ústa do tela, zapáli srdce, pečeň, mozog, a tak zabíja ľudí. Táto nákaza je o to nebezpečnejšia, pretože ľudia nemôžu žiť bez vzduchu. Mor má však aj iné príčiny, dokazujú to nielen vedci ale aj Sväté Písmo¹⁴, ktoré nám tiež „hovori“ o diablove, ktorý svojím jedovatým dychom infikoval vzduch pod oblohou alebo v domoch, fúkal vo dne i v noci, dýchal na ľudí. Takto sa nakazil človek jeden za druhým. Sväté Písmo nazýva diabla hadom a drakom – jedovatým červom, ktorý chce zabíjať ľudí na tele i na duši. Hovorí o ňom ako o vrahovi, ktorý hľadá ľudí pre život, najmä však ale pre smrť. Je to škodlivý duch, ktorý vládne vo vzduchu a najradšej by nás udusil za jeden dva dni. Biblia diabla tiež nazýva baziliškom, teda jedovatým hadom.¹⁵

Je teda isté, že mor okrem prirodzených (prírodných) príčin vzniká aj v dôsledku diabla. V druhej kapitole nám Lutz pripomína, že Boh je vyššie ako diabol, preto by nik nemal obviňovať Boha ako nemilosrdného. Mladí aj starí, muži aj ženy majú spoločnú vlastnosť, kedy u nich pri utrpení, smrti či mučení rastie rúhanie a preklínanie Boha. Pretože Boh nás za rôzne hriechy potrestal morom. Veľmi pekný je príklad Jóba¹⁶, ktorému hovorili: Zhrešil si, preto trpíš.“ Toto utrpenie sa v Biblii síce nevysvetlilo, ale môžeme vidieť, ako sa postavil ku vzťahu k Bohu a ako sa tento vzťah s Bohom upevnil.

Kristus môže zmieriť hriech pred Bohom. Sväté Písmo nám slovami aj skutkami dokazuje, že Boh nás trestá týmto morom: 3. kniha Mojžišova 26.23-25,¹⁷ 5. kniha Mojžišova 28: 20-22¹⁸ alebo Jeremiáš 29: 17-18.¹⁹

Boh nám za naše hriechy ukázal svoj hnev. Ľud zomrel na tento mor, pretože pohrdali Kristom a jeho kázaním. Zneužívali a pohrdali obetami Boha, ktorý nás chce za toto rúhanie potrestať. Opovrhovali sviatosťami a hovorili o Bohu bez pokánia. Ako sa dočítame v tretej kapitole, Boh bol a je ale trpezlivý sudca, ktorý na nás nezabudne, keď umierame a pomôže nám. Svojimi hriechmi podávame Bohu ruku, ktorý ju ponúka diablove, aby nás bodol. Trest je teda diablova služba. Sväté Písmo nás učí, prečo tak Boh koná – pre naše hriechy. Človek musí odčiniť, čím úmyselne zhrešil. Preto nemôžeme dávať česť diablove, aby človek hovoril, že je to len jeho vina a že trest pochádza pôvodne len od neho. Je to aj Božia ruka a trest, to by sme si mali uvedomiť. Prečo Boh na nás ukladá také veci, sa môžeme dočítať aj v Svätom Písme.²⁰ Je to v prvom rade pre naše hriechy

¹⁴ 4. kniha Žalmov. 91. žalm. *Svätá biblia* / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 679.

¹⁵ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 21.

¹⁶ Postava Starého zákona Bible a Koránu.

¹⁷ 3. kniha Mojžišova 26.23-25. *Svätá biblia* / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 161.

¹⁸ 5. kniha Mojžišova 28: 20-22. *Svätá biblia* / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 253.

¹⁹ Jeremiáš 29: 17-18. *Svätá biblia* / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 846.

²⁰ 1. kniha kroník 21. kapitola. *Svätá biblia* / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 802 – 803.

dobro.²¹ V knihe proroka Ezechiela sa píše: „Otcovia jedli nezrelé hrozno a synom strpili zuby" (Ez 18, 2). Izraeliti ho chápali celkom jasne: Človek trpel za hriechy svojich rodičov a predkov. Boh takto ale nekoná. Skrze Ezechiela vysvetlil, že každý človek je zodpovedný za následky svojich vlastných skutkov. Preto zo svojich chýb už nemôžeme obviňovať svojich predkov, ale zodpovedáme za ne sami. Nikto z nás nebude súdený za hriechy a chyby našich rodičov a prarodičov. Každý zodpovedá za svoje hriechy sám. Minulosť by nemala ovplyvňovať našu budúcnosť, a teda nemusíme uviaznuť v pasci začarovaného kruhu hriechu. Boh je tu vždy s nami a ustavične nám ponúka možnosť vrátiť sa k nemu, aby nám odpustil. Ponúka svoju milosť, aby sme dokázali odolávať pokušeniam, ktorým sme podliehali v minulosti.

Autor nám ale hovorí, že keď si zachováme v sebe Boha, diabol nás nemôže otráviť alebo zabiť bez Božieho odpustenia. Všetci kresťania by sme mali veriť v Božiu lásku a otcovskú starostlivosť. Robiť kroky v Božom mene a v prípade pochybnosti bude Pán s nami. Ale nemali by sme to brať ako samozrejmosť, ale mali by sme byť obozretní ako malé dieťa. Naša radosť a dôvera by sa nemala zmeniť na telesné bezpečie alebo dokonca na trúfalosť. Sväté Písmo hovorí, aby sme kráčali opatrne. Boh nás chráni pred nebezpečenstvom, keď sa pred ním pokoríme so skutočným pokáním. Lutz poučča svojich čitateľov, aby v ich živote s Kristom nebol hriech. Keď sa človek nechá zatemniť diablom, môže mu ublížiť a vziať mu život. Srdce človeka sa bojí tak, že nemôže jesť, piť ani robiť nič iné. Strach má zlý pôvod a prináša so sebou veľa zlého. Strach zo smrti je Bohom zakázaný, pretože robí z človeka pohana. Takí ľudia, ktorí nechápu Božiemu slovu, neveria, že Kristus je víťazom nad smrťou. Neveriaci nedôverujú Bohu a nevolajú k nemu, aby hľadali radu. Strach z nevery, pochybnosti o Božej milosti a moci, nevedomosť o všetkých Kristových veciach spôsobuje zlo a hriechy voči Bohu. Niektorí ľudia neveria, že Kristus je premožiteľom smrti a diabla. Ale Lutz im vysvetľuje, že bez jeho vôle nemôže nikto padnúť. Boh môže a pomôže nám zo všetkých druhov núdze a nebezpečenstva. Neveriaci a nepochopení ľudia nedôverujú Bohu, nevolajú k nemu a stávajú sa nespokojnými, bezočivými a váhajúcimi. Dokonca sa chcú odvrátiť od Boha, aby pomohli diablu. Prvý článok našej kresťanskej viery nás ale učí, že Boh nás ochráni. Kresťania by mali pevne veriť v to, že Kristus premohol smrť a diabla. A tak, ako by malo byť bezstarostné dieťa v dome bez strachu, tak aj my by sme sa mali cítiť v bezpečí. Aj tu môžeme vidieť, ako nám už druhýkrát autor hovorí, že náš vzťah s Bohom by mal byť ako vzťah otca s dieťaťom. Boh poslať aj zomierajúcich ľudí, aby nám pomohli vyhnúť telesnú bezpečnosť. Mali by sme si uvedomiť, ako sme celý náš život urážali a hnevali svojho drahého Boha. Nemali by sme sa báť Božieho spravodlivého hnevu, neskúšať Boha, aby nás úmyselne nepostavil do nebezpečenstva. (Žalm 91). Máme si byť vedomý Božej lásky. Diabol zúri ako lev ale keď zavoláme Boha, ochráni nás pred nebezpečenstvom.²²

V štvrtej kapitole sa ľudia pýtali autora na názor, čo je lepšie: lekár alebo odovzdanie sa Bohu. Podľa autora je Boh jediný a najlepší lekár. Kresťan by nemal odolávať zlu, ktoré mu Boh ukladá. Máme sa Bohu odovzdať svojou vierou. Silu a všemohúcnosť netreba vidieť v lekároch ale v Bohu, ktorý je tým správnym pomocníkom v núdzi, pomáha

---

²¹ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 25.

²² LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 29.

chudobným aj bez prostriedkov. Na druhej strane nám Boh dal aj liečivé bylinky, z ktorých lekári vyrobili rôzne druhy liekov. Ľudia by ani neverili, ako sa Boh stará o nás a naše zdravie. Preto by mali byť prijaté s vďakou. Neznamená to teda, že si Boh neváži lekárov. Ako príklad môžeme uviesť evanjelistu Lukáša, ktorý bol lekárom. Lekári radili ľuďom, aby sa ich telo očistilo od prebytočnej vlhkosti, z ktorej je telo zapálené a tvorí sa (morová) horúčka. Na jeseň je vzduch vlhký a ľudské telo je náchylné na choroby. Človek by sa nemal pret'ážovať jedlom ani pitím. Lekári rovnako varovali ľudí, aby nechodili na otrávené miesta, udržiavali svoj dom čistý a pre dobrý vzduch ho pravidelne vetrali. Rovnako dôležité bolo ale nezat'ážovať telo ani hriechmi. V prvom rade treba hľadať radosť v Bohu. Ľudia by mali vyznať lásku Bohu a blížnemu, aby sa na nás Boh nehneval a naša duša bola v bezpečí. Lutz vysvetľuje, že keď nechrátime svoju dušu, je to opovrhovanie Bohom. Jed (z hriechov) zabíja telo i dušu na veky a privádza ľudí do večného zatratenia. Je preto dôležité sa venovať nielen dobre a správnej strave, ale riadiť sa aj výzvou Krista. Treba mať svoj dom v čistote, ale chrániť ho aj pred diablom a všetkým jedom.²³ Pretože tak, ako aj otrávený nakazí druhého, tak aj hriešny človek zláka druhého na nezdravú cestu. Netreba ale zavrhovat' bezbožných a opovrhovať nimi, ale je potrebné ich priviesť na správny smer. Ako Lutz uvádza, Božie súdy sú spravodlivé a budú nám odpustené naše dlhy. Môžeme to vidieť na príklade márnotravného syna.²⁴

Lutz vo svojej knihe upozorňuje na skutočnosť, že zbožní ľudia sa báli Boha ale mnoho z nich zneužívalo aj jeho trpezlivosť. Kresťania by mali byť jeho živým príkladom. Mali by vidieť, že Boh je spravodlivý sudca. Vidíme ale mnoho „zlých“ ľudí, ktorí sa z tejto hroznej choroby uzdravia. Ľudia majú teda otázky: Pôjde ich telo a duša k diablu? Bolo by lepšie keby zomreli na mor? Boh ich ale zachránil, aby konali pokánie. Chcel im dať príklad pre celý svet, aby videli, že je spravodlivý. (žalm 7.). Boh ale nechal zomrieť aj „dobrých“ ľudí. Ale zbožní a veriaci vedia, že Boh na nich pri umieraní nezabudne. Je to rovnako ako so stromom, ktorý päť rokov neplodil a niektorí o ňom pochybovali. Bolo mnoho iných stromov, ktoré boli úrodné. Boh teda ušetrí aj zlých, bezbožných.²⁵ V Matúšovom evanjeliu sa píše: Ved' on dáva slnku vychádzať nad zlých i dobrých a posielá dážď na spravodlivých i nespravodlivých.²⁶ Pretože každý ľudský život má hodnotu.

Uzdravením by mali získať silnú dôveru a nádej, že ich chce chrániť a zabrániť im v nešťastí. Boh nám posielá aj kazateľov, aby sme videli čomu sme predtým nechceli veriť. Boh je so svojím hnevom trpezlivý, dúfa v naše zlepšenie a dáva nám dostatok priestoru na pokánie. Z toho vyplýva, že veriaci by nemali mať istotu, že ich Boh ušetrí od smrti a naopak bezbožní majú nádej na uzdravenie.

V ďalšej kapitole autor odpovedá na otázku: „Môžeme utiecť aj s hriechom?“ Napomína, aby sme si uvedomili, že človek nemôže uniknúť, pretože Boh a smrť si nás vždy nájdu. Človek by si nemal myslieť, že bude v bezpečí, keď uteká na iné miesto so smilstvom a hriechmi, akoby bol mimo nebezpečenstva. Boh nás ani našich blížnych necháva z dohľadu. Kto ale uteká príliš skoro, ukazuje zlé svedomie. Kto utečie, preukáže

---

²³ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 148.

²⁴ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 157.

²⁵ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 71.

²⁶ Matúš 5: 45.

nekrest'anské a plaché (bojazlivé) srdce. Útek sám o sebe ale nie je nekrest'anský, ako nám hovorí Kristus: „Keď vás budú prenasledovať v jednom meste, utečte do druhého.“²⁷ (Matúš 10.23). Má sa ale na druhej strane Boh zľutovať nad tými, ktorí ostali?²⁸ Čo sa týka kňazov, tak Lutz si myslí, že služba útechy kazateľov je v takýchto prípadoch akou je nariadenia moru najpotrebnejšia. Kristus chce, aby ho jeho služobníci nasledovali. Preto zostávajú s ľuďmi a sú ako dobrí pastieri.

Aj ľudia v spoločnej domácnosti sú navzájom prepojení²⁹, nechcú prijať zodpovednosť, že nechávajú druhého v núdzi a utekajú pred ním. Rovnako nemôžu pre lásku k človeku infikovaného vyhodit' z domu na ulicu. V tomto čase sa treba ešte viac pozerat' na Boží príkaz a bratskú lásku bez ohľadu na riziko, ktoré prináša. (príbeh o samaritánovi).

Medzi obyvateľmi by sa mali nájsť aj tzv. „neobyčajní“ ľudia, ktorí by sa starali o chorých – rozdávali pomoc, umývali ich a pomáhali so stravou. Samozrejme, že budú mať obavy zanechať svoj život a vystaviť sa nebezpečenstvu. Nevedia, koľkí z nich takto zomreli a aká to bola choroba. Mali by to ale robiť z lásky k blížnemu a nehnevať tak Boha. Musíme myslieť na to, že Boha a anjelov by takáto vec potešila. Máme mať útechu, že kráčame Božou cestou a Boh nás chráni skrze anjelov. Ľudia musia mať odvahu dôverovať Bohu a robiť, čo im prikázal. Treba pamätať aj na Boha a jeho slová: ochráni tých, ktorí sa postarajú o chudobných alebo chorých. (žalm 41.). Na druhej strane by ale človek nemal byť príliš odvážny, aby sme nepohrdali radám vzývania Boha. Svojím trúfalým správaním len hneváme a pokúšame Boha.³⁰ Autor v knihe rozpráva príbeh o Jonášovi a rybe.³¹

Podľa autora sú to hrubí, nepochopení ľudia, ktorí zatvárajú chorých do domov a nepúšťajú ich von. Netreba o infikovaných hovoriť posmešne, pretože nik nemôže byť nakazený bez Božej vôle. Ľudia majú potom pocit, že sú zbytoční. Čo by malo škodiť, keď chorí chodia vedľa seba. Človek by nikdy nemal skúšať Boha a nikto úmyselne ohroziť druhého. Je ale riziko ísť na otrávené miesto alebo sa pohybovať medzi ľuďmi, keď sme nakazení. Deje sa to každý deň, že ľudia nakazení idú v dave.

Môžeme potom vidieť, ako jed prechádza z osoby na druhú. Úrady sa ale takýmito nariadeniami bránia proti nebezpečenstvu. Nemali by sme teda reptat' preto proti úradom, pretože je potrebné sa brániť proti takému nebezpečenstvu. Musíme veriť, že Boh je tak silný, že odvráti všetko nebezpečenstvo a nás pred ním všetkým ochráni. Kto ide k infikovanému, tomu Boh dáva odvahu. Dôležité je venovať pozornosť tomu, či chce Boh strážiť aj tých, ktorí sa úmyselne vystavia s čistým svedomím nebezpečenstvu.³²

Sám Boh nariadil, aby nakazení žili osamote mimo a kdekoľvek. Boh prikázal oddeliť ich od zdravých (v prípade malomocných). Aj teraz by mali byť oddelení. Mor sa rýchlo preniesie z jedného miesta na druhé a čoskoro pohltí celý dom. Tam, kde začína mor a nebráni jej Božia pomoc, často berie celé mestá a krajiny. Potom v obyčajných

²⁷ Matúš 10:23. *Svätá biblia / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček*. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 1038.

²⁸ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 86.

²⁹ Otec – dieťa; manžel – manželka; sluha – pán.

³⁰ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 106.

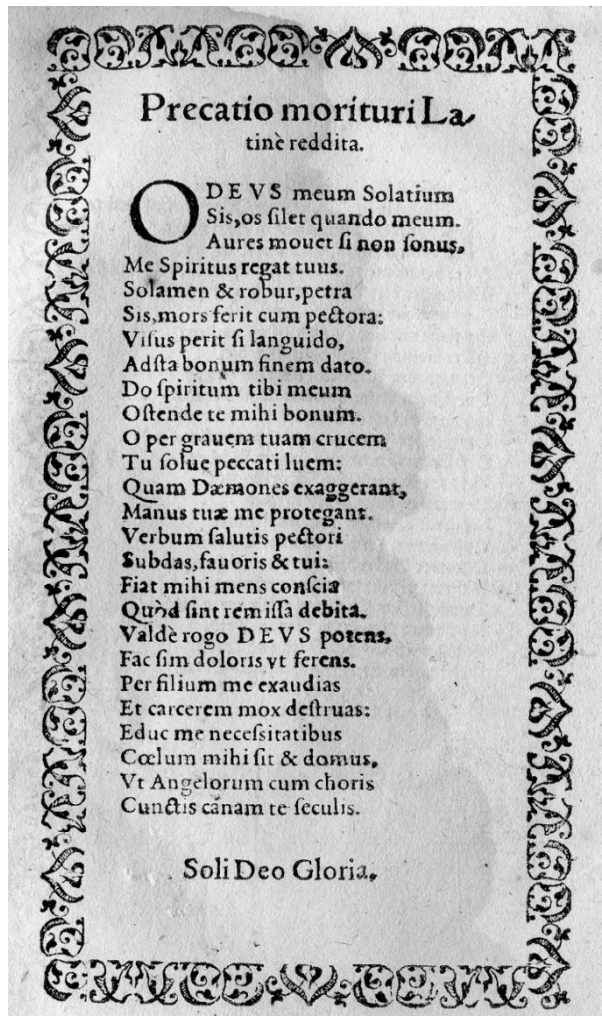
³¹ FATTORI, Antonio. *Príbehy Starého zákona*. Bratislava: Ikar, 1991.

³² LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 116.

Ľuďoch panuje strach a hrôza. Malomocní mali tiež svoje špeciálne domy, lazarety, ošetrovne. Vláda by teda mala vybrať miesto, kam pôjdu nakazení, niekam ďaleko od spoločného obydľia. Tak, aby netrpeli žiadnym nedostatkom, mali by byť aj duchovní, aby Ľudia neboli opustení, aby kresťania mohli utešovať a pomáhať Ľuďom Božím detom, Kristovmu bratovi, sestre z ich členov. Boh ochráni od nebezpečenstva, slúži na jeho česť mat' takého Boha. Rovnako ako otec, keď niekto doma ochorie, je pre neho dôležité, aby sa chorým pomohlo a zdraví mohli byť chránení pred nebezpečenstvom.

Úrad (vrchnosť, autorita) chcela zakázať kazateľom navštevovať chorých, utešovať ich a dať im sviatosť. Bolo to desivé počúvať, pretože Ľudia potrebovali aj tento druh pomoci. Aj keď to Ľuďom pomáhalo, úrady nechceli, aby sa kazatelia nakazili. Kňazská služba sa však nevzťahuje len na zdravých ale aj na chorých v domoch. Preto je potrebná opatrnosť, keď idú kazatelia ku chorým – jed sa môže nieť v komunite. Kto išiel v čase smrti ku chorým, Boh ich celý čas udržiaval sviežich a zdravých. Rovnako aj každá vláda by sa mala starať o chorých Ľudí. Okrem toho, máme byť povzbudení k trpezlivej modlitbe a nepohrdat' ňou.

Posledná otázka na autora sa týka možnosti zhromažďovania Ľudí v takom nebezpečnom čase. Lekári neodporúčali chodiť navštíviť chorého a infikovaného. Ale neznamená to, že by mal človek prerušiť všetky styky. To by bolo úplne nekresťanské ba až pohanské. Boh predsa chce, aby sa Ľudia zhromaždili, aby počúvali Božie slovo. Počúvanie Evanjelia im pomôže zvíťaziť nad smrťou, diablom a peklom. Ľudia pri tejto príležitosti (pravdepodobne návšteve kostola) môžu poďakovať Bohu za jeho dobré skutky. Je to aj vhodný čas na uhasenie Božieho

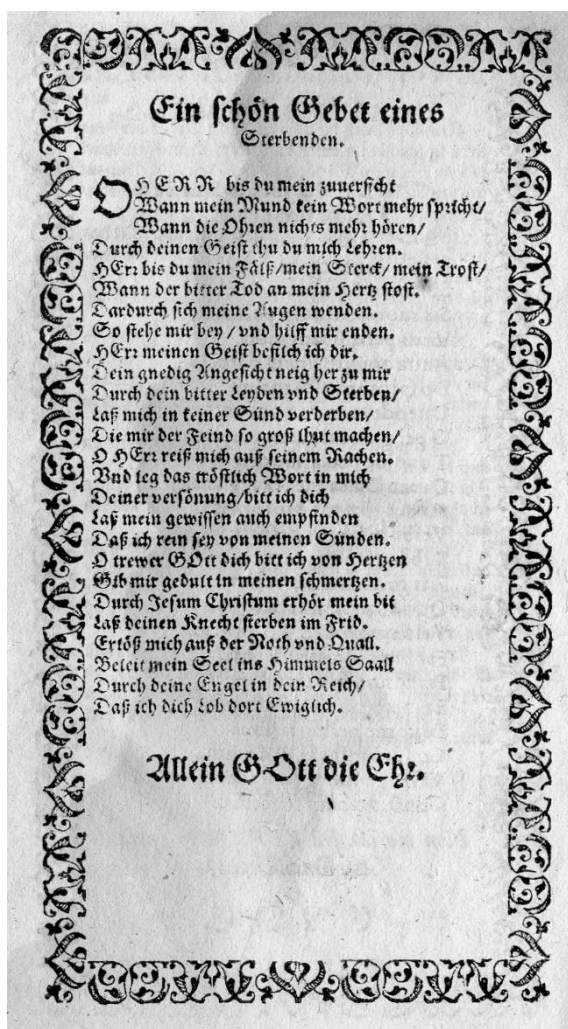
Ukážka z diela

hnevu. Kde je zhromaždenie, je aj Boh a jeho syn. Kde je Boh, sú aj anjeli. Preto by sme nemali, hovorí Lutz, mať obavy ísť v tomto čase do kostola a zámerne sa stiahnuť k bezbožnosti. Tam, kde je milostivý Boh, musí diabol ustúpiť a dať mu prednosť. Pretože tam, kde sa na Boha nemyslí, je hriech, veľa hriechov. A kde majú hriechy prevahu, zvíťazil diabol. Ako príklad uvádza pitie vína, kedy sa človek viac zapáli, srdce je pretážené

a zabudne sa na Boha. Ďalej je tu aj skupina ľudí, ktorí idú nakazení medzi ľudí a škodoradostne infikujú ostatných. Na záver autor hovorí, že ako kresťania by sme mali prinášať viac obety Bohu.³³

Veriaci človek sa od ostatných ľudí líši v prežívaní choroby s väčšou trpezlivosťou, odvahou a nádejou. Nie je voči chorobám fyzicky imúnnejší a môže sa nakaziť ako každý iný človek. Dokonca mu v utrpení pomáha aj spoločenstvo veriacich, ktoré sa zaňho modlia. Choroba mnohokrát núti postihnutého človeka prehodnocovať svoje ďalšie životné kroky a rozhodnutia. Podobne aj Biblia nás učí byť bdelymi a pokornými. Nájdeme v nej veľa miest, ktoré hovoria o chorobách alebo nákazách. Mnohokrát ponúka aj spôsob, ako sa s nimi vyrovnáť. Za liečiteľa Biblia považuje Boha, ktorý jediný môže človeka zasiahnutého chorobou uzdraviť. Pretože Božie milosrdenstvo a odpustenie sú prejavom lásky Boha, ktorá je väčšia ako Boží hnev. Nie je teda správne obviňovať Boha za chyby, ktoré spôsobil človek. Najväčšou útechou pre kresťanov je viera vo vzkriesenie z mŕtvych. Je to nádej pre všetkých, ktorí sú blízko smrti, a tých, ktorí sa so svojimi blízkymi musia rozlúčiť.

Biblia človeka vyzýva byť ustavične vďačný za všetko, čím je a čo má a zároveň byť pokorný, pretože aj takéto skúšky mu pomáhajú posilniť osobnú vieru.³⁴ Je to vhodné obdobie, keď Boh s láskou povzbudzuje ľudí, aby si k nemu vytvorili vzťah a boli zachránení. Podľa Lutzá by spomínaná kniha mala byť verejná, aby bola prospešná. Je potrebné, aby sa ľudia zriekli niektorých vecí. O more a rozličných epidémiách sme si najmä v poslednom čase určite mnohí z nás prečítali mnoho: ako sa máme správať v týchto ťažkých časoch, aby sme chránili nielen seba ale aj svojich blízkych a známych okolo seba. Kniha nám ponúka iný pohľad na túto situáciu, duchovný. Autor, Kaspar Lutz, nám odpovedá na otázky ohľadom kresťanskej viery. Pre mnohých ľudí je práve viera dôležitým prvkom v ich živote. Veľké množstvo ľudí v tom čase neverilo lekárom, a tak sa uchýlili k viere. Aj táto kniha je ukážkou toho, ako sa máme správať vo veciach duchovných. Už aj názov „duchovná lekárňa“ nám už čo to naznačuje z jej obsahu. V záverečnej časti nám

Ukážka z diela

³³ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 171.

³⁴ 2. Korint'anom 6:2. Svätá biblia / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017, s. 1243.

autor ponúka modlitby, ktoré sa ľudia modlili v čase choroby. Lutz považuje mor ako Božiu odpoveď za naše hriechy. Nepočúvali sme Boha a nevážili si Božie dary, preto na nás poslal túto chorobu.

Dielo teológa Lutz okrem kresťanských rád na tému mor obsahuje aj modlitby a pasáže z Biblie. Môžeme sa dočítať, že ľudia sa modlili nielen za seba ale aj za svojich blízkych. Mohli by sme ju teda nazvať aj modlitebnou knihou. Bolo by zaujímavé porovnať, ako by na uvedené otázky odpovedali lekári príručiek spomínaných v úvode príspevku. Autor diela musel byť znalcom Svätého Písma. Jeho druhé dielo *Geistliche Rüstkammer*, pripojené k hlavnému, obsahuje pomerne veľké množstvo pasáží z Biblie. Týkajú sa kresťanov prenasledovaných vojnou, ďalej sa venuje zbožným ľuďom, ktorí sú v čase vojny a nebezpečenstva bojzliví. Na druhej strane ale v inej časti spomína aj Božie milosrdenstvo počas vojen alebo choroby. Rozsahom nie veľká kniha ale zato pozoruhodná svojím obsahom. Aj tak by sme mohli charakterizovať opisovanú tlač.

Záver

Cieľom práce bolo poukázať na diela 16. storočia zaoberajúce sa morom z iného ako lekárskeho hľadiska. V spomínanom období sa vydávali diela zväčša v latinčine. Mnohí ľudia im nerozumeli, a tak vďačne prijali nemecké tlačené knihy. Vydávali sa či už formou letákov alebo knižne. Dávali ľuďom nádej na uzdravenie, keď už nebola iná šanca na uzdravenie. Preto aj diela s touto problematikou boli veľmi populárne. Hlavným bodom príspevku bolo dielo už vyššie spomínaného teológa Kaspara Lutz, ktorý sa vo veľkej miere pochopiteľne odvolával na Sväté Písmo. Dokonca aj druhá časť diela obsahuje samotné citáty. Autor vo svojich odpovediach nezavrhuje lekársku pomoc a ani jej význam pre ľudstvo. Považuje ich za Božie diela a dary. Ale ako teológ uprednostňuje duchovnú medicínu, teda vieru a modlitby. Ako sa môžeme z diela dočítať, autor ponúkol svojim čitateľom viaceré druhy modlitieb. Či už to boli modlitby za rodinu, jednotlivca a dokonca aj modlitba dieťaťa. Dielo nám ponúka aj modlitby vďaka za uzdravenie. Záverom by sa dalo povedať, že dielo by sa môžeme považovať za príručku pre veriaceho človeka. Dáva mu odpovede na zložité otázky, na ktoré mu lekári nemôžu a ani nevedia odpovedať. Ako sa má človek správať nielen v čase moru ale aj v inej zložitej situácii. Po prečítaní diela je zrejmé, že Lutz povzbudzuje ľudí k častejšiemu čítaniu Svätého Písma.

Modlitby

Modlitba: Pane Bože, som slabý a unavený, utekám pred zlom a robím všetko, čo je v mojich silách. Diabol nikdy nespí a všade sa snaží spôsobiť nešťastie. Ale som v твоjich rukách, nech sa stane tvoja vôľa. Odpusť nám naše hriechy a buď k nám milostivý naveky. Amen.³⁵

Modlitba: Ó Pane Bože, nebeský Otče, chcem sa vrátiť ku svojej práci podľa tvojho daru a chcem slúžiť svojmu blížnemu. Preto žiadam, aby si mi poskytol zdravie, aby diabol nenašiel u mňa miesto, ale aby som mohol byť užitočný blížnemu podľa tvojej

---

³⁵ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 173.

Božskej vôle a chrániť sa skrze anjela. Aby som Ťa vždy potešil i ctil. Zachovaj moje svedomie čisté skrze syna Ježiša Krista, môjho Pána. Amen.³⁶

Modlitba: Všemohúci večný milosrdný dobrý Bože, zo srdca Ti ďakujem, že si ma aj moju ženu a deti strážil so svojimi anjelmi pred všetkým zlom. Mor sme si zaslúžili svojimi hriechmi. Prosím pokorne, chráň môj dom pred skazou. Nechaj svätých anjelov okolo nás vo dne i v noci, aby sme mohli bezpečne spať. Prosím o šťastnú hodinu smrti. Tvoja ruka nás drží, Duch Svätý nás sprevádza vo všetkých Tvojich dielach milosti, buď chvála a česť na veky vekov. Amen.³⁷

Modlitba dieťaťa: Pane Bože, nebeský Otec, ďakujem Ti, že si nás a našich drahých rodičov milostivo strážil a úpenlivo Ťa prosíme, aby si bol milostivý k nám, úbohým deťom, kvôli Ježišovi Kristovi, Tvojmu synovi, a aby nám odpustil všetky naše hriechy a zahnal diabla. Nenechaj nás zomrieť na túto strašnú ranu, nechaj nás žiť a rásť, aby sme mohli slúžiť v správny čas cirkvi a byť užitoční pre svojich blížnych. Udržuj zdravie našich rodičov, otcov a matiek po celý život. Amen.³⁸

Modlitba chorého: Pane Bože, nebeský Otče, zaútočil si na mňa slabosťou a nebezpečnou chorobou pre moje veľké hriechy. Preto Ťa prosím, aby si mi odpustil všetky hriechy kvôli svojmu synovi, Ježišovi Kristovi. Ak je Tvojím otcovským želaním, aby som tu bol ešte dlhšie, nech sa stane, Pane, Tvoja vôľa. Chcem žiť a nie zomrieť a skutky Pána ohlasovať naveky. Stoj, Pane, pri mne, daj mi trpezlivosť a požehnaný šťastný koniec. Amen.³⁹

Modlitba (krásna): Pane, ty si moja dôvera, až moje ústa prestanú rozprávať a moje uši prestanú počuť. Pane, Ty si moje nohy, moja sila, moja útecha. Keď trpká smrť zasiahne moje srdce, obrátiť sa mi oči, pomôž mi zomrieť. Pane, Tebou naplňam svojho ducha. Tvoja milostivá tvár sa ku mne nakláňa. Skrze Tvoje utrpenie a smrť nenechaj ma zahynúť v žiadnom hriechu. Pán ma vyťahol z čľustí nepriateľa a vložil do mňa utešujúce slovo. Prosím o Tvoje zmierenie, nech moje svedomie cíti, že som čistý od svojich hriechov. Drahý Bože, prosím z celého srdca, daj mi trpezlivosť v mojej bolesti. Skrze Ježiša Krista, vyslyš ma. Nechaj svojho sluhu zomrieť v piatok. Oslobod' ma od ťažkostí a agónie. Odprevaď moju dušu do neba skrze Tvojich anjelov do Tvojho kráľovstva. Tam Ťa budem večne chváliť. Česť Bohu samému. Amen.⁴⁰

Modlitba: Všemohúci Bože, priznávam, že sme Ťa často a veľmi hnevali našimi úbohými vážnymi hriechmi a zaslúžili sme si všelijaké hrozné tresty. Odklonili sme sa, žiaľ od Teba a príliš často sme my a naši otcovia nedodržiavali Tvoje prikázania, zákony a morálku. Zmiluj sa nad nami pre svoju veľkú dobrotu a trpezlivosť. Buď k nám milostivý a podľa vôle Tvojho otca odnes krutú ranu moru a nech nezomrieme na tento hrozný mor. Vo svojom hneve nezabíjaj mi dušu s hriešnikmi ani môj život so zločincami. Ó, Pane, zmierni svoj hnev a nespravodlivosť nad nami. Chceš byť na nás nahnevaný navždy? Pane, ukáž nám svoju milosť a pomôž nám, aby sme si spomenuli na tvoje meno, dobrotu a milosrdenstvo. Ó, dobrý Bože, si spravodlivý a všetky tvoje súdy sú posvätné,

---

³⁶ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 175.

³⁷ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 177.

³⁸ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 179.

³⁹ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 182.

⁴⁰ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 206.

nemenné, nedotknuteľné. Zhrešili sme a vzbudili sme spravodlivý hnev proti nám, preto na nás prišiel tento ostrý bič. Odpusti teda priestupky svojim ľudom a odnes tento jed pre trpké utrpenie Ježiša Krista. Chráň nás pred svojím hnevom, pred náhlou smrťou a večným zatratením. Ale ak chceš týmto trestom potrestať naše hriechy, pomôž nám, aby sme otcovsky trpeli (Potom, keď budeme súdení, Pán nás potrestá, aby sme neboli zatratení pre svet). Najradšej by sme padli do rúk Pánových, ktorého milosrdenstvo je veľmi veľké. Ó, dobrý Otec milosrdný, dopraj nám požehnaný koniec vo viere Ježiša Krista, ktorý je dokonalou obetou za naše hriechy. Amen.⁴¹

Modlitba: Ó, Pane Bože, drahý Otče, aký je teraz smutný čas, keď naši priatelia náhle utekajú preč. Zaslúžili sme si to svojimi hriechmi, ako ukazuje Tvoje sväté slovo, ktoré hovorí: Ak neurobiš všetky moje prikázania, pošlem medzi vás trest morom a večným zatratením. Ale, Pane, pamätaj na svoje veľké milosrdenstvo. Sme takí skazení, že nie sme schopní správne žiť bez hriechu. Ale odpusť nám kvôli Kristovi, Tvojmu drahému synovi, nášmu Spasiteľovi, ktorý bol pre nás zbitý, zranený a zabitý. Preto žiadam nebeského Otca z celého srdca, aby mi odpustil hriechy. Aby som pomohol druhým prebudiť sa a prispelo by to k mojej spásu. Ó, z celého srdca sa pýtam, či ma chceš zachrániť pred škodlivým morom, ktorý sa plazí v tme. Ak áno, potom si moja dôvera a môj hrad, môj štít. Chýbajú mi nado mnou svätí anjeli, aby ma chránili pred týmto jedom. Anjeli chránia tých, čo sa boja, aby sa v tomto čase usilovne modlili, počúvali Božie slovo a žili kresťanským životom. Ale pretože ja, Pane Bože, neviem, či by som chcel byť v tomto čase smrti odvedený s ostatnými, daj mi milosť, aby som každý deň vyznával svoje hriechy a Teba prosil o milosť a každý deň sa modlil. Pomáhaj mi skrz Ducha Svätého, aby som sa nebál tak veľa zomierania. Som pripravený, ak ma o to požiadaš, aby som išiel do večnej vlasti s pokojom a radosťou z tohto rušného času v správnej viere. Mor skúša moju kresťanskú lásku k blíznym. Prosím, Pane, pomôž mi a v deň, čo ochoriem, budem konať pokánie. Daj mi Ducha Svätého, aby ma pred pokušeniami potešil a vo svojej viere v Ježiša Krista som trpezlivo prijímal bolesť, aby som zaspal v pravej viere v Pánovi. Daj mi milosť, ak budem opustený v tejto chorobe, vo mne preukazovať kresťanskú lásku, utešovať ma Božím slovom, modliť sa so mnou najmä pri mojej smrti. Ó, prosím Ťa skrz Ducha Svätého, udrž ma v správnej viere, aby som z veľkej slabosti neurobil nič zlé. Utešujem sa v Kristovom utrpení a prosím o šťastnú hodinu smrti. Stráž moju bezpečnosť pred diablom, pochybnosťami a hanbou. Pomôž mi, aby som so všetkými blahoslavenými mohol mať večný život. Amen.⁴²

BIBLIOGRAFIA

Pramene:

LUTZ, Caspar. *Geistliche Apoteck. Daraus zur Pestilentz vnd Sterbenszeit/ Allerhand Recipe vñ Antwort/ auff allerley für fallende Fäbl vñnd Fragen zu nemmen sein: Auß mancherley hiervon außgegangnen Tractetlein/ zu gerichtet/ vnd inn eine feine Ordnung gebracht.* Gedruckt zu Möntbelgart: durch Jacob Foillet/Fürstlichen Buchdrucker daselbsten, 1589.

---

⁴¹ LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 185.

⁴² LUTZ, Kaspar. *Geistliche Apoteck*, s. 188.

Literatúra:

- FLEISCHMANN, JOSEF. *Lebensbilder aus dem bayerischen Schwaben Band. 4.* München: Max Hueber, 1955, s. 14 – 25.
- HORANIN, Mariusz. *Die Pest in Augsburg um 1500. Die soziale Konstruktion einer Krankheit.* Georg-August-Universität Göttingen, 2019, 226 s.
- KARLEN, Amo. *Vyhubia nás epidémie? : utajované dejiny ľudstva a chorób.* Bratislava: Eko-konzult, 2020. ISBN 978-80-8079-293-0
- KLEBS, Arnold: *Die ersten gedruckten Pestschriften.* München: der Münchener Druck, 1926, s. 40 – 42.
- Morová epidémia v Bratislave v roku 1577 /* Eva Frimmová. Pohromy, katastrofy a nešťastia v dejinách našich miest / Bratislava: Igor Illit' - Rádio Print, 2019, s. 291 – 306.
- Sämtliche Schriften, Band. 1: Medizinische Schriften. Berlin: Peter Ukena, 1970, s. 143 – 207.
- SEEBAB, Gottfried. *Schriften und Briefe 1533 bis 1534.* Gütersloh: Gütersloher Verlagshaus, 1983. 556 s.
- Svätá biblia / z pôvodných jazykov preložil Jozef Roháček. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2017.

Adresa autorky:

Mgr. Mária Pitáková, PhD.
Slovenská národná knižnica Martin
Námestie J. C. Hronského 1, 036 01 Martin
email: maria.pitakova@snk.sk